

UUSI TESTAMENTTI REFORMAATION JUHLAVUOTENA

Neljäs katsaus 7.5.2017 Tuiran kirkossa

Valtakunnan rajoilta kohti pääkaupunkia

Paavalin opetuksia Lakiin viitaten

14	3-7.4.	1. Korinttiin	1-5
15	10-13.4.		6-9
16	17-21.4.		10-16
17	24-28.4.	2. Korinttiin	1-4
18	2-5.5.		5-8
19	8-12.5.		9-13
20	15-19.5.	Roomaan	1-4
21	22-26.5.		5-8
22	29.5.-2.6.		9-12
23	5-9.6.		13-16

Paavalin ohjeita seurakuntalaisille

24	12-16.6.	Kolossaan Filemonille Filippiin	1-4 1-4
25	19-23.6.	Efeseen	1-6

Paavalin ohjeita nuorille työtovereilleen

31	31.7.-4.8.	1. Timoteukselle	1-6
32	7-11.8.	2. Timoteukselle Titukselle	1-4

Hyvän uutisen täydennetty laitos

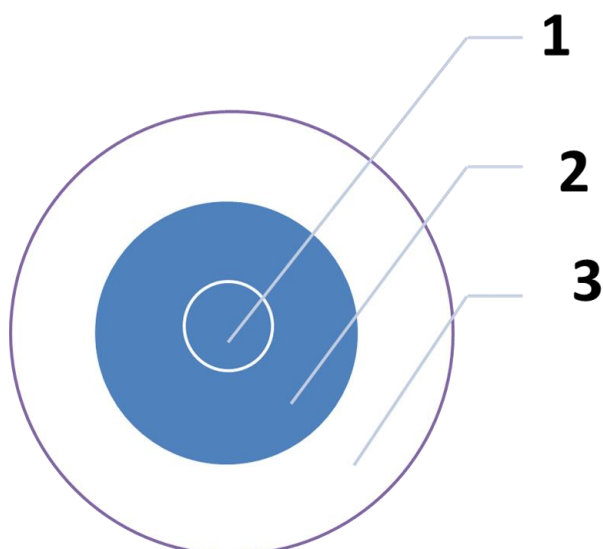
33	14.-18.8.	Matteus	1-4, 8,9
34	21.-25.8.		11,12, 14-17
35	28.8.-1.9.		18-23
36	4.-8.9.		24-28

Hyvä uutinen etenee kohti Roomaa

37	11.-15.9.	Luukas	1-9
----	-----------	--------	-----

Jumalan kansa ja valtakunta

Vanhan liiton Jumalan kansa

1. Jumalan kansa noudattaa Lakia

2. ”Muukalaisia” tulee kohdella Lain mukaan

3. Vierailta kansoilla on omat jumalat, lait ja tavat

Jumalan kansa näyttää Laissa jakautuvan kuin sääty-yhteiskunta. Yhteisön jäseniä liittää Jumalaan, toisiinsa ja yhteiseen menneisyyteen pappissääty. Puolustuksesta vastaa aatelisto eli soturit, joille maa on läänitetty. Näille kahdelle Jumala on antanut Lain. Se puhuu myös ”muukalaisista”, jotka asuvat samassa maassa mutta pysyvät ulkopuolisina. Näiden lisäksi erottuu omaksi ryhmäkseen

kaupunkien porvaristo, joka hoitaa talouselämää. Tällainen jako muistuttaa intialaisen yhteiskunnan jakoa neljään varnaan eli väriin ja myöhemmän ajan luokkayhteiskuntaa.

Vanhan liiton Jumalan valtakunta

Juutalaiset sanovat, että Jumalan antama opastus sisältää kahdenlaista aineistoa. Siinä Jumala puhuu kansalleen neuvomalla oikean elämänvaelluksen (halaka) ja esittämällä kertomuksia (hagada). Molempia sisältyy Toiseen Mooseksen kirjaan, jossa Jumala antaa Lain Israelin kahdelletoista heimolle. Jumala läänittää Kanaaninmaan näille, ja nämä puolestaan lupaavat noudattaa Jumalan Lakia. Ylipappi säilyttää pyhäkkömajan kaikkein pyhimmässä liitonarkun sisällä kahta laintaulua. Niihin on kirjoitettu Lain keskeinen sanoma eli kymmenen käskyä.

Yhteinen pyhäkkömaja ja yhteinen Laki liittävät kaksitoista heimoa yhdeksi kansaksi. Sillä ei ole aluksi omaa kuningasta, joka olisi läänittänyt valtakuntansa alueet vasalleilleen, vaan läänitykset on antanut itse Jumala, jota edustaa ylipappi. Jaon toimittaa Joosuan kirjassa Mooseksen seuraaja Joosua.

Kun filistealaiset lyövät Israelin heimojen armeijan ja vievät liitonarkun sotasaaliina, romahtaa Israelin hallinnon järjestelmä vähän yli tuhat vuotta ennen Kristusta. Hajanainen heimoyhteisö toipuu kohtalokkaasta iskusta, ja tilalle nousee keskitetty kuningaskunta. Valta siirtyy Daavidin suvulle ja pääkaupungiksi vakiintuu Jerusalem. Siitä tulee myös uskonnollinen keskus, johon Daavidin poika Salomo rakentaa pysyvän temppelin. Tämä korvaa heimojen yhteisen siirrettävän pyhäkkömajan jumalanpalveluksen paikkana.

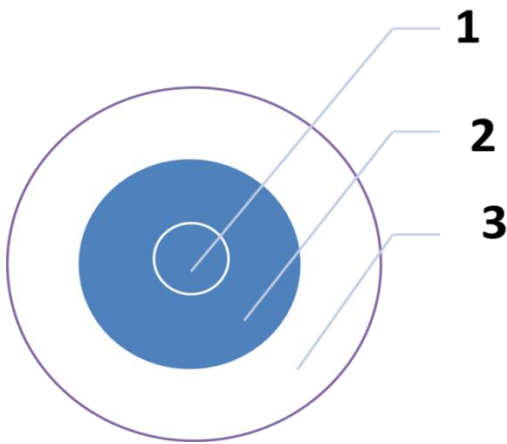
Salomon kuoltua kuningaskunta jakautuu, ja kumpikin puoli katsoo edustavansa Israelin jatkuvuutta. Assyrialaiset valloittavat pohjoisen kuningaskunnan eli Israelin noin vuonna 700 eKr., ja vähän yli sata vuotta myöhemmin babylonialaiset kukistavat eteläisen kuningaskunnan. Tähän kuuluu Juudan ohessa Benjamin, jonka alueen eteläreunalla sijaitsee Jerusalem.

Kun Juudan johtajat ovat palanneet pakkosiirtolaisuudesta Baabelista, Juudea saa rajoitetun itsehallinnon Persian valtakunnan osana. Juutalaiset voivat rakentaa vaatimattoman temppelin hävitetyn paikalle ja noudattaa omaa Lakiaan.

Kun Aleksanteri Suuri on kukistanut Persian, isäntä vaihtuu Lähi-idässä. Juutalaiset nousevat kapinaan makkabilaisten johdolla pari sataa vuotta ennen Jeesuksen toimintaa ja saavuttavat itsenäisyyden, joka alkaa murentua muutaman sukupolven kuluttua Rooman valtakunnan laajentuessa. Mahtavan vasallikuninkaan Herodeksen jälkeläiset hallitsevat vielä joitakin alueita Jeesuksen aikana, mutta Jerusalemissakin sijaitsee roomalainen varuskunta.

Näin yhteisö muuttuu Vanhassa testamentissa kuvatun ajan kuluessa heimoyhteiskunnasta kuningaskunnaksi, ja edelleen juutalaiseksi uskonnoksi, mutta kaikissa vaiheissa Jumalan laki liittää yhteisön jäseniä toisiinsa. Tämä tulee erityisen selvästi ilmi siinä tilanteessa, kun Salomon temppeli on tuhoutunut ja osa kansasta on viety pois omasta maastaan. Israelin ja Juudan kuningaskunnat voidaan kukistaa, mutta Jumala johtaa kansaansa edelleen Laillaan. Samalla Laki, joka aluksi koskee erityisesti Israelin kahta johtavaa säätyä eli papistoa ja satureita, muuttuu koko juutalaisen kansan kalliiksi omaisuudeksi.

Uuden liiton Jumalan valtakunta

1. Jumalan valtakunta noudattaa Lakia

2. Jumalan seurakunta elää Hengessä

3. Jumalan ihmiskunta ihmisiä ilman Lakia ja Henkeä

Sanoma Jeesuksen aikana

Johannes Kastaja julisti Jumalan valtakunnan tuloa ja kehotti kuulijoitaan kääntymään. Tällöin muistettiin mennyttä kultakautta, jolloin Jumala hallitsi omaa kansaansa Israelia Lakinsa mukaan, sekä kaivattiin sellaisen ajan paluuta.

Jeesus käytti evankelistojen mukaan samaa sanontaa ja hän puhui Jumalan valtakunnan kohtaamisesta nykyhetkessä. Hän sanoi kuulijoilleen, että Jumalan valtakunta oli jo heidän keskuudessaan tai sisäisesti heissä; kumpaaakin käännöstä voidaan hyvin puolustaa. Mutta Jumalan valtakunta kuului tulevaisuuteenkin, ja odotettiin sen saapumista kuulijoiden keskuuteen. Tässä ei tarvitse nähdä ristiriitaa.

Jeesuksen opettamassa rukouksessa pyydetään Jumalalta: ”**Tulkoon** sinun valtakuntasi.” Sama rukous päätetään kuitenkin ylistykseen: ”Sinun **on** valtakunta, voima ja kunnia.” Rukoilijalta kysytään, suostuuko hän Jumalan iankaikkisen valtakunnan kansalaiseksi jo tässä ja nyt. Aikamme ihminen ajattelee helposti, että Lain noudattaminen rajoittaa ihmisen vapautta ja kahlitsee häntä mutta ne, jotka sisäistivät Lain vaatimukset, kokivat päinvastoin vapautuvansa. Lakia noudattamalla juutalaiset saattoivat Jeesuksen aikana yksinkertaisesti osoittaa ilman väkivaltaa, että he eivät kuulu Rooman vallan alaisuuteen. Omaa Lakiaan noudattaessaan juutalaiset elivät itsenäisinä.

Jännite Jeesuksen aikana

Jeesus toimi uskonnollisesti ja valtiollisesti erittäin herkässä tilanteessa. Kun hän lähti julistamaan Jumalan valtakunnan lähestymistä, valtaapitävät pelkäsivät hyvästä syystä oman asemansa puolesta. Ankara sotilaskomento menettää kasvonsa, jos kansalaiset yhdessä osoittavat rauhallisesti mieltä ja osoittavat vaikkapa laulamalla tai kukkia heiluttamalla, että he eivät kannata vallanpitäjien toimia. Niinpä roomalaisen maaherran, ylipappien ja Herodeksen sukuisten paikallisten hallitsijoiden täytyi pelätä Johannes Kastajan ja Jeesuksen vaikutusta, vaikka nämä eivät johtaneet aseellisia joukkoja ja vaikka evankeliumissa Jeesus neuvoi maksamaan verot niin tempelille kuin roomalaisille.

Jeesuksen julistus Jumalan valtakunnasta voidaan tulkita kokonaisuudessaan siten, että hän kutsui kuulijoitaan seuraamaan elämässään sitä Jumalan tahtoa, joka ilmenee Laissa, Profeetoissa ja Kirjoituksissa eli Raamatussa sellaisena, kuin se tunnettiin hänen aikanaan. Jeesuksen omassa elämässä näkyi useita esimerkkejä siitä, miten hän noudatti Lakia ja jopa tulkitsi sitä ankarammin kuin muut aikalaisensa. Vain joissakin tilanteissa hän tulkitsi Lakia ja erityisesti perinnäissääntöjä väljemmin kuin arvostelijansa. Juutalainen tutkija on sanonut, että Jeesus tällöin seuraa galilealaista Lain tulkintaa eikä jerusalemlaista. Jännitystä tihentää se, että kannattajat lauloivat pääsiäisjuhille saapuvalla Jeesukselle kuin hallitsijalle ja

samana syksynä oli mahdollisesti alkava sapattivuosi, jolloin ihmiset saattoivat osoittaa mieltään yksinkertaisesti noudattamalla sapattivuotta koskevia Lain määräyksiä ja odottivat samalla yhteiskunnan epäkohtien korjaamista.

Juutalaisen laskutavan mukaan seitsemällä jaollisiin vuosiin liittyvät sapattivuodesta annetut määräykset. Tämän laskutavan mukaan syksyllä 2014 jKr. alkanut juutalainen vuosi 5775 maailman luomisesta oli sapattivuosi. Vuonna 33 jKr. eli juutalaisen ajanlaskun mukaan vuonna 3793 pääsiäisen valmistuspäivä osui perjantaille, mikä vastaa kertomusta ristiinnaulitsemisen päivästä Evankeliumissa Johanneksen mukaan. Jos sapattivuosien sarja on jatkunut katkeamatta vuosisatojen läpi Vanhan testamentin ajoista saakka, Jeesus vangittiin sellaisessa vaiheessa, että seitsemällä jaollinen vuosi 3794 alkoi seuraavana syksynä. Tällaisessa tilanteessa Jeesuksen sanat Jumalan valtakunnan tulemisesta, Herran riemuvuodesta ja hyvästä sanomasta kaikille köyhille saivat väkevän yhteiskunnallisen ulottuvuuden. Rikkaiden taloudelliset laskelmat menevät sekaisin, jos heidän pitää seitsemännen vuoden tullen antaa velat anteeksi. Laajaa suosiota saanut Jeesus voitiin siten kokea vaaralliseksi talouselämää ja koko yhteiskuntaa hallitseville henkilöille.

Jeesuksen oman kansan johtajat syyttivät häntä siitä, että hän uskalsi luvata syntiselle ihmiselle tämän synnit anteeksi annetuiksi. Anteeksiannon lupaa se, jota vastaan on rikottu, ja siksi synnit antaa anteeksi Jumala. Koska Jeesuksen vastustajat eivät tunnustaneet häntä Jumalan Pojaksi, he syyttivät häntä Jumalan pilkasta. Siihen syyllistynyttä oli rangaistava kuoleamalla.

Evankeliumissa Johanneksen mukaan Jeesus oli tuomittu kuolemaan jo hyvissä ajoin ennen pääsiäistä. Juutalaisen vanhan tiedon mukaan kuolemantuomioon johtava syytös oli myös julkaistu. Jäljelle oli jäänyt vain tuomitun tunnistaminen ja teloittaminen. Tästä syystä hänen kohtalonsa voitiin ratkaista nopeasti pääsiäisen valmistuspäivänä ja panna kuolemantuomio täytäntöön saman tien. Evankeliumi sisältää näin kertomuksen, jossa jännitys tihentyy koko ajan. Niin kuin Jeesus selviää ensimmäisistä kiusauksista Jumalan sanaan tukeutuen, hän kulkee kohti Golgataa Jumalan sanaan sitoutuen. Hän saapuu pääsiäisjuhliin Jerusalemiin Lain käskyä noudattaen ja vastustajiensa suunnitelmia uhmaten valmiina antamaan henkensä omiensa puolesta.

Eräs oman aikamme juutalainen lakimies on selittänyt, että ylipappi halusi viime tingassa pelastaa Jeesuksen hengen kysymällä tältä, onko hän Jumalan poika. Jeesuksen olisi tarvinnut vain vastata, että hän ei suinkaan ole, vaan tämä on väärinkäsitys. Näin hän olisi välttänyt kuolemantuomion. Tämä ulkopuolinen lakimies ei olisi tietenkään pannut pahakseen sitä, että Jeesuksen koko kutsumus olisi tällöin rauennut.

Jeesuksen julistuksessa Jumalan valtakunta nousee maallisen esivallan yläpuolelle. Tällainen tilanne houkutteli ylipapin laskelmoimaan, että kannatti uhrata Jeesus, jotta kansa ei ajautuisi epätoivoiseen taisteluun roomalaisia vastaan vaan jäisi eloon. Kun maaherra Pilatus kuulusteli Jeesusta, hän olisi evankelistojen mukaan valmis vapauttamaan hänet vaarattomana. Hänen vastustajansa huusivat kuitenkin Johanneksen mukaan: "Ei meillä ole muuta kuningasta kuin keisari." Näin Jeesuksen vastustajat leimasivat hänet kuninkuuden tavoittelijaksi ja kapinalliseksi. Kirjoitus Jeesuksen ristin päällä sisältää karmean totuuden: Jeesus antaa henkensä kuninkaana valtakuntansa puolesta. Roomalaiset kokevat häpäisevänsä juutalaiset ja heidän kansalliset toiveensa ristiinnaulitsemalla heidän kuninkaansa.

Sanoma Jeesuksesta Herrana sai erilaisen sävyn hajaannuksessa asuvien juutalaisten keskuudessa kuin kotimaahansa jääneiden. Vielä enemmän uudet piirteet korostuivat, kun sanoman ottivat vastaan muihin kansoihin kuuluvat. Valtiollinen ja yhteiskunnallinen jännite väistyivät, ja korostui Jeesuksen asema Jumalan voideltuna, joka on voittanut kuoleman, korjannut ihmisten välit Taivaallisen Isän kanssa ja sovittanut kaikkien synnit. Paavali kuvasi, miten hän tulee omiensa luo, ja uusi maailmanaika alkaa.

Seurakuntien perustaja ja hoitaja Paavali

Vankeuskirjeet

Paavalin lyhyet kirjeet eroavat paljon hänen pitkistä pääkirjeistään. Niissä ei käsitellä syvällisesti suuria periaatekysymyksiä eikä nojauduta Lakiin ja muihin Vanhan testamentin kirjoituksiin. Niitä on myös vaikea yhdistää saumattomasti siihen kuvaukseen Paavalin toiminnasta, jonka luemme Apostolien teoista.

Monet Uuden testamentin selittäjät ratkaisevat ongelman siten, että he sanovat Paavalin oppilaiden kirjoittaneen opettajansa nimissä kirjeitä kymmeniä vuosia tämän kuoleman jälkeen. Jos tutkija ei pysty yhdistämään Paavalin lyhyitä kirjeitä siihen mielikuvaan, mikä hänellä on Paavalista ja tämän toiminnasta, tulee esiin toinen mahdollisuus: On tarkistettava näiden lyhyiden kirjeiden perusteella sitä kuvaa, mikä on saatu Paavalista ja hänen elämästään. Mielestäni näissä lyhyissä kirjeissä tutustummekin kaikkein aidoimpaan Paavaliin. On myös myönnettävä, että Apostolien tekojen perusteella saamme ilmeisesti vain katkonaisesti tietoja Paavalin vaiheista.

Uuden testamentin kirjojen esittely näissä katsauksissa poikkeaa useassa kohdassa vakiintuneesta historiallis-kriittisestä kannasta. Kokeilen, minkälainen kuva hahmottuu seuraavista olettamuksista:

1. Paavali on lähettänyt kaikki kirjeet, jotka Uudessa testamentissa esitetään hänen nimissään.
2. Apollos on kirjoittanut Heprealaiskirjeen.
3. Apolloksen vaikutus näkyy Paavalin pääkirjeissään (Gal., 1-2 Kor., Room.)
4. Paavalin vaikutus näkyy synoptisissa evankeliumeissa (Mk., Mt., Lk.)

Meidän on otettava huomioon ne olosuhteet, missä Paavali laati eri kirjeitään. Vaikka hän matkusti paljon, hän viipyi toisella matkallaan puolisoista vuotta Korintissa ja kolmannella matkallaan kolmisen vuotta Efesosssa. Näissä vaiheissa hän on voinut saada tilaisuuden tutustua Lakiin, Profetoihin ja Kirjoituksiin ja todeta, kuinka nämä tukivat sitä sanomaa, jonka hän oli näyissä saanut. Lisäksi hän tutustui Apollokseen, joka pystyi Vanhan testamentin kirjoitusten avulla vahvistamaan julistustaan ja opetustaan. Apolloksen kautta Paavali sai kosketuksen Aleksandrian korkeatasoiseen juutalaiseen filosofiaan ja teologiaan, jonka piirteitä näkyy hänen pääkirjeissään. Asuminen yhdellä paikkakunnalla antoi Paavalille mahdollisuuden keskittyä julistamiseen ja opettamiseen, mutta myös opiskeluun ja perusteellisten kirjeiden laatimiseen. Hän saattoi myös tehdä matkoja, joita ei ole mainittu Apostolien teoissa. Roomalaiskirjeessään Paavali kertoo käyneensä Illyriassa Adrianmeren rannoilla ja kirjeessään Titukselle hän muistelee heidän yhteistä matkaansa Kreetaan.

Kun Paavali lähetti viestejä seurakunnille ja nuorille työtovereilleen vankilasta, hän ei voinut tutkia pyhiä kirjoituksia. Tuskinpa hän pystyi edes itse kirjoittamaan, vaan hänen tuli ohjata kirjuriaan ja selittää, mitä millekin paikkakunnalle tai kullekin henkilölle piti sanoa. Liekö aina ollut mahdollista edes sanella tekstiä, vaan kirjuri jouti itsenäisesti muotoilemaan sanonnat. Paavali saattoi lopuksi merkitä oman allekirjoituksensa vakuudeksi siitä, että hän oli hyväksynyt tekstin.

Kirjeet kolossalaisille ja Filemonille

Kirje kolossalaisille osoittaa, miten Paavali on irtautunut juutalaisille keskeisistä asioista: ympärileikkauksesta, ruokasäännöistä ja kalenterista. Näiden sijasta hän korostaa kastetta sekä lähimmäisenrakkautta. Jumalan anteeksiannon perusteella kolossalaisetkin saavat antaa toisilleen anteeksi. Paavali ylistää Jumalan Poikaa, jonka välityksellä Isä on luonut kaiken. Hän on kärsinyt ja kuollut ristillä mutta noussut kuolleista. Nyt Poika johtaa seurakuntaa sen päänä ja tuo rauhan ja sovinnon kaikille ja kaikkialle. Paavali sanoo paljastavansa vanhoja salaisuuksia, jotka ovat olleet kätöksessä ammoisista ajoista. Kasteesta Paavali puhuu kolossalaisille uuden elämän alkuna samaan tapaan kuin Roomalaiskirjeessä ja rinnastaa sen ympärileikkaukseen.

Paavalin kirje Filemonille kuuluu liitteenä Kolossalaiskirjeeseen, sillä seurakuntaan lähettämäänsä kirjeeseen Paavali liitti henkilökohtaisen kirjeen seurakunnan vastuunkantajalle Filemonille. Tämän orja Onesimos oli

karannut, mutta kosketuksissa Paavalin kanssa tullut uskoon ja liittynyt seurakuntaan. Nyt Paavali lähettää hänet takaisin isäntänsä luo, joka saisi vaikka tappaa karanneen orjansa. Jotta isäntä ei rankaisisi tätä julmasti, Paavali neuvoo Filemonia ottamaan Onesimoksen vastaan veljenä ja muistamaan, miten paljon hän itse oli jäänyt kiitollisuudenvelkaan Paavalille. Paavali ei vaadi orjuuden lopettamista vaan neuvoo isäntää kohtelemaan orjiaan hyvin. Isännät ja orjat ovat veljiä keskenään ja saman isännän eli Jumalan alaisia. Hepreassa samaa sanaa käytetään sekä orjasta että palvelijasta. Onesimoksen kohdalla ilmenee, että tämä on täysin riippuvainen isännästään eli omistajastaan ja siis elää orjana.

Kirje filippiläisille

Paavali jakaa kirjeessään elämänohjeita filippiläisille. Kaikkea sävyttää kiitollisuus ja ilo, vaikka Paavali viruu kahleissa ja on välillä epäillyt, selviääkö hän vankilasta hengissä. Tunnelma muistuttaa Dietrich Bonhoefferin vankilasta lähettämää runoa, joka on muokattu virreksi ”Hyvyyden voiman ihmeelliseen suojaan olemme kaikki hiljaa kätkeyt.” Kärsimykset eivät vierota Paavalia Jeesuksesta vaan päinvastoin yhdistävät häneen, samoin kuolema veisi hänet vain lähemmäksi Herraansa.

Paavali asettaa filippiläisten esikuvaksi Jeesuksen alennuksen tien Jumalan kunnian ristinkuolemaan mutta muistuttaa myös Jeesuksen korottamisesta kaikkien Herraksi. Paavali kannustaa lukijoitaan käyttäytymään mallikelpoisesti. Hän sanoo kuitenkin jättäneensä Lakiin perustuvan vanhurskauden ja uskonnollisuuden, jota juutalaiset pitävät arvossa. Hän tyytyy sellaiseen vanhurskauteen, joka perustuu uskoon ja jonka Jumala uskovalle antaa. Välillä häivähtää myös Herran paluun odotus.

Kirje efesolaisille

Kun raamattupirissä aletaan lukea Raamattua, aloitetaan usein Efesolaiskirjeestä. Siinä Paavali käsittelee monia uskon ja elämän perusasioita, ja se sopii hyvin nykyajan ihmiselle, sillä sen opetukset eivät ole sidotut aikaan eivätkä paikkaan. Tutkijat ovat tehneet sen johtopäätöksen, että tätä kirjettä ei ole lähetetty ainakaan Efesokseen, jossa Paavali oli asunut vuosia ja jonka asiat hän tunsu paremmin kuin Tessalonikan, Filippin tai Kolossan. Yleisluontoisen sävyn selittäisi yksinkertaisesti se, että Paavali on alun perin kirjoittanut tämän kirjeen useita Vähän-Aasian seurakuntia varten joko lähetettäväksi edelleen paikkakunnalta toiselle tai kopioitavaksi eri seurakuntia varten.

Paavali viittaa Efesolaiskirjeessä ilmestykseensä, jonka hän on saanut ja joka paljastaa Jumalan pelastussuunnitelman. Se osoittaa Jumalan valinnee omansa jo ennen maailman luomista. Näin hänen armonsa ulottuu johdonmukaisesti halki aikojen ja kantautuu kaikkien kansojen keskuuteen, vaikka Jumala on paljastanut tämän suunnitelman vasta Paavalille. Tämä armo tulee valituille ilman heidän omia ponnistuksia niin kuin perintö. Kaikki perilliset kuuluvat yhteen, sillä heistä muodostuu Jumalan voidellun keho, johon he kuuluvat toistensa jäseninä. Sitä eivät jaa kansalliset eivätkä yhteiskunnalliset rajat, mutta jokainen on saanut oman armolahjansa, jota hänen tulee käyttää yhteiseksi parhaaksi.

Pastoraalikirjeet

Uuden testamentin kirjoitukset antavat sen kuvan, että järjestäytyminen tapahtui kahdella tasolla, aivan kuten myöhemmin voidaan puhua erikseen kirkon ja seurakunnan järjestyksestä. Myöhempää kirkollista keskushallintoa edusti Jerusalemin alkuseurakunta, jonka lähettämät apostolit veivät sanomaa edelleen ja pitivät yhteyttä uskovaisten ryhmiin eri tahoilla. Paikallista seurakuntien hallintoa järjesti Paavali, jonka seuraajat eivät voineet elää juutalaisten seurakuntien jäseninä. Paavalin suuri merkitys näyttää perustuvan juuri siihen, että hän alusta asti kiinnitti huomiota seurakuntien hallintoon. Juutalainen synagogalaitos ja hellenistinen yhteiskunta tarjosivat malleja, joita taitava organisaattori pystyi hyödyntämään.

Kun Paavalin sanoma otettiin jossakin paikassa vastaan, uudet uskovat eivät voineet useinkaan jatkaa synagogan yhteydessä. Silloin Paavali järjesti vastuunkantajia, ohjasi jäseniä järjestämään säännölliset kokoontumiset ja huolehti siitä, että seurakunta sai oikeaa opetusta. Timoteus ja

Titus kuuluivat näihin Paavalin luottomiehiin. Paavali osoittautui vaativaksi toimissaan, ja monet kyllästyivät yhteistyöhön hänen kanssaan, mutta Paavalin antamat ohjeet kahdelle avustajalleen antavat edelleen virikkeitä seurakuntaelämään.

Vankilaan joutuminen ei katkaissut Paavalin toimintaa. Sellistään hän lähetti viestejä seurakuntiin ja työtovereilleen. Nämä antavat hyvän kuvaan niistä ohjeista, joilla Paavali huolehti seurakuntien tulevaisuudesta. Paavali antaa Timoteukselle ja Titukselle osoitetuissa kirjeissään yksityiskohtaisia ohjeita seurakuntien elämästä. Tällöin alkavat eriytyä tehtävät, jotka pitää täyttää, jotta paikalliset seurakunnat pystyisivät toimimaan kuin juutalaisten synagogat. Meidän on vain vapauduttava piispan, papin ja diakonin nykyisiin virkoihin liittyvistä mielikuvista, kun luemme Uuden testamentin ajan seurakuntaelämästä.

Jerusaleminkin alkuseurakunnan yhteyksiä eri tahoille hajaantuneisiin juutalaisiin hoitivat apostolit (kreikaksi yksikössä *apostolos*). Juutalaisessa yhteisössä kutsuttiin apostoleiksi henkilöitä, jotka keräsivät johtohenkilöille tulevia rahoja. Kun apostolit saapuivat kohteisiinsa, he tarvitsivat paikallisia yhdyshenkilöitä. Tällaisina toimivat piispat. Maallisessa hallinnossa ja taloudessa piispoilla eli kaitsijoilla (kreikaksi yksikössä *episkopos*) oli monia käytännöllisiä tehtäviä, näin seurakunnissakin jäi paljon vastuuta piispoille. Apostolit saattoivat asettua perillä pysyvästi johonkin kaupunkiin, ja heitä muisteltiin monien kaupunkien piispoina. Näin roomalaiset kertovat Pietarin jääneen heidän piispakseen.

Jotkut saivat vastuuta yhteisön vanhimpina (kreikan *presbyteros*). Tästä tuli vuosisatojen kuluessa nimityksen siirtyessä kielestä toiseen englannin *priest*, joka tarkoittaa nykykielessä pappia. Tämä osoittaa havainnollisesti, miten luottamustehtävä muuntuu monien sukupolvien kuluessa viraksi.

Seurakunnassa tarvittiin myös monenlaisten käytännöllisten tehtävien suorittajia. Näiden nimitykseksi vakiintui palvelija (kreikaksi *diakonos*). Tästäkin tehtävästä tuli vähitellen virka, mutta vielä uskonpuhdistuksen jälkeen se tarkoitti Suomessa papinkoulun ylintä astetta, siitä juontuu sana ”teini”. Anglikaanit vihkivät papiksi valmistuvat ensin diakoneiksi, aivan kuten Suomessa teologiset tutkintonsa yliopistossa suorittaneet ovat vielä viime vuosisadalla aloitelleet apupappeina, ennen kuin he ovat hiippakunnassa suorittaneet pastoraalitutkintonsa ja heidät on asetettu jonkun seurakunnan vakinaiseen virkaan.

Paavalin karkottaminen synagogasta vaati uuden liiton seurakuntaa järjestäytymään, ja hänen esittämänsä malli osoittautui arvokkaaksi, kun juutalaiset järjestäytyivät uudelleen Jerusalemin temppelin tuhon jälkeen. Silloin juutalaiset keskittyivät oman perinteensä vaalimiseen, eikä heidän seurakunnissaan enää jäänyt tilaa niille, jotka tunnustivat Jeesuksen Jumalan voidelluksi. Jerusalemin seurakunta oli aluksi yhdistänyt eri tahoille muodostuvia Uuden liiton seurakuntia. Temppelin ja koko kaupungin tuhon jälkeen Jerusalemin keskeinen asema loppui. Silloin yhteyden pito jäi piispoille, jotka muodostivat verkoston ja pystyivät näin kokouksissaan yhdessä ratkomaan esiin nousevia ongelmia.

Ilmestysten ja näkyjen Paavali

Paavali sai kutsumuksen apostolin tehtävään näyssä matkallaan Damaskokseen. Kirjeissään galatalaisille ja korinttilaisille hän viittaa muihin ilmestyksiinsä ja näkyihinsä, mutta hän ei yleensä suoraan kerro, mikä hänen julistuksessaan on tullut ohi inhimillisten sanansaattajien.

Eräs merkittävä poikkeus on sana Jeesuksen viimeisestä ateristiasta opetuslastensa kanssa. Opettaessaan oikeata ehtoollisenviettoa Paavali kirjoittaa korinttilaisille: ”Olen saanut Herralta tiedoksi tämän, minkä olen myös opettanut teille”. Apostolien teoissa Paavali kertoo saaneensa apostolintoimensa alkuvaiheessa Jumalalta kehotuksen lähteä kaupungista, kun hän oli rukoilemassa Jerusalemin temppelissä. Toisessa yhteydessä Jumala rohkaisee yöllisessä näyssä Paavalia jäämään työhön Korintiin.

Enemmän kuin kenelläkään muulla nousee Paavalin kirjoituksissa esiin Jeesuksen ylösnousemus. Tämä johtuu siitä, että Jeesuksen omaiset ja opetuslapset olivat seurustelleet hänen kanssaan vuosikautia, mutta Paavali ei ollut ehkä koskaan tavannut häntä henkilökohtaisesti. Paavali ei kuvaa yksityiskohtaisesti saamiaan ilmestyksiä, mutta todennäköisesti niihin useinkin sisältyi kuolleista nousseen Herran kohtaaminen. Toisessa

korinttilaiskirjeessä hän kertoo tullessa 14 vuotta aikaisemmin temmatuksi kolmanteen taivaaseen. Silloin hän oli kuullut sanoja, joita ihminen ei voi eikä saa puhua. Ilmeisesti nämä ilmestykset vaikuttivat hänen toimintaansa sellaisissakin tapauksissa, joissa hän ei voinut niistä suoraan puhua ja joista hän ei mainitse mitään kirjeissään.

Viides katsaus 17.9.2017 klo 17 Tuiran kirkossa

Liite

Herodeksen sukuun kuuluvat hallitsijat, heidän hallituskautensa ja alueensa

I Juudea II Galilea ja Perea

HERODES SUURI,
pojat Antipas ja Filippos,
pojanpoika Agrippa I ja
tämän poika Agrippa II

- HERODES SUURI
37-4 eKr. I + II + III
- ROOMALAINEN PROKURAATTORI
6 – 41, 44 – I Juudea, Samaria
- HERODES ANTIPAS
4 eKr. – 37 jKr. II Galilea, Perea
- FILIPPOS
4 eKr. – 34 jKr. III Gaulanitis
- HERODES AGRIPPA I
37 – 44 III, 39 – 44 I + III, 41 – 44 I + II + III
- HERODES AGRIPPA II
54 – 92 enimmäkseen Herodes Suuren alueet
paitsi Juudea

Juutalaisten kapina 66 – 70

III Gaulanitis

Herodeksen sukuiset hallitsijat Uudessa testamentissa

HERODES SUURI, poikia
Aristobulos, Arkelaos, Antipas ja
Filippos
Johannes Kastajan syntymä Lk
Jeesuksen syntymä Mt, Lk

ARISTOBULOS
Poika Agrippa I

ARKELAOS, Jeesus Egyptistä Mt

ANTIPAS Johannes Kastaja Mt, Mk,
Lk
Jeesuksen toiminta ja tuomitseminen
Lk

FILIPPOS Lk.3:1

AGRIPPA I
Poika Agrippa II
Seurakunnan vaino Ap.t.

AGRIPPA II Paavalin kuulustelu Ap.t.

